herpy

LACERTIDER

Yellow Tegu

Salvator duseni

Salvator duseni är en dagaktiv, marklevande tegu från savannerna i centrala Brasilien och Paraguay. Den är mindre än de två kända tegu-arterna *Salvator merianae* och *Salvator rufescens*, har mörkt huvud och mörka ben och är gul och svart på kroppen. Det finns nästan ingen kunskap om skötsel i fångenskap, och arten finns inte i handeln.

Familj: Teiidae Tidigare namn: *Tupinambis duseni*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**41 cm** nos-kloaklängd
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Savann**
Svårighetsgrad	**Expert**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**250 × 125 × 125 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-35 °C**
Värmeplats	**52-57 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**70-80 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, frukt, växter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**36 ägg**
Inkubation	**40-75 dagar** vid 29-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Salvator duseni är en medelstor tegu, en kraftig, dagaktiv ödla med triangulärt huvud, muskulösa ben och lång svans. Den mäter upp till 41 cm från nos till kloak; den totala längden inklusive svans är inte dokumenterad. Huvud och ben är mörka, mörkast ytterst på nosen, och kroppen är tecknad i gult och svart. Arten beskrevs 1910 som *Tupinambis duseni* och har fått sitt namn efter den svenske botanikern Per Dusén, som samlade in typexemplaret. År 2012 skildes *Salvator* ut från *Tupinambis* som eget släkte, och sedan dess har arten hetat *Salvator duseni*.

Taxonomin har varit omstridd. Arten slogs 1973 ihop med *Salvator rufescens*, och först 2004 erkändes de två på nytt som var sin art. De är genetiskt mycket lika men skiljer sig i kroppsbyggnad och fjällmönster. I delar av Goiás i Brasilien lever den sida vid sida med *Tupinambis teguixin* och *Salvator merianae*.

Arten finns inte i handeln, och skötseln är så gott som obeskriven. Uppgifterna om hållning i fångenskap är därför lånade från de två nära besläktade, större tegu-arterna *Salvator merianae* och *Salvator rufescens*.

Utbredning och livsmiljö

Salvator duseni finns i centrala och sydöstra Brasilien och i Paraguay. I Brasilien är den känd från delstaterna Goiás, Mato Grosso, Mato Grosso do Sul, Minas Gerais, södra Bahia, södra Tocantins, Paraná och Distrito Federal. Typlokalen är Paraná. Arten finns sannolikt också i Bolivia, men det är inte bekräftat.

> **Naturlig utbredning:** Brasilien och Paraguay.

LIVSMILJÖ

Arten lever i savann, i Brasilien framför allt i cerradon: öppet land med gräs, buskar och spridda träd, där året delas in i en våt och en torr årstid. Den är dagaktiv och lever på marken. Det är inte dokumenterat om den övervintrar.

S. duseni är allätare och lever av växter, ryggradslösa djur och små ryggradsdjur; hur stor del de enskilda födoämnena utgör har inte undersökts. Honan lägger ägg, omkring 36 i en kull.

Skötsel

TERRARIET

Det finns nästan ingen kunskap om skötseln av *Salvator duseni*, och arten finns inte i handeln. Skötseln bygger på att den är en marklevande, dagaktiv tegu från savann, och alla uppgifter om hållning i fångenskap är lånade från de nära besläktade *Salvator merianae* och *Salvator rufescens*.

En tumregel för tegu-arter är ett terrarium på minst 6 × 3 × 3 gånger djurets längd från nos till kloak. För en vuxen *S. duseni* ger det ett terrarium på minst 250 × 125 × 125 cm (längd × bredd × höjd). Så stora terrarier måste byggas eller beställas specialt. Större är bättre.

Djuret gräver, så botten är den viktigaste delen av inredningen. Ge ett lager på 30-60 cm, åtminstone i ena änden. En blandning av ca 40 % gödselfri trädgårdsjord, 40 % kokosfiber och 20 % leksand med ett lager löv ovanpå håller kvar fukten och är bra att gräva i. Undvik ren sand, krukjord med tillsatser och spån av tall och gran. Byt hela botten minst en gång per kvartal.

Terrariet ska ha dörrar i fronten och nät i taket, och alla lampor ska sitta fast och vara skyddade, eftersom tegu-arter välter dem. Ge en gömlåda med fuktig sphagnum och flera torra gömslen. Djuret hålls enskilt. Två djur av samma kön kan hållas i ett terrarium som är dubbelt så stort, men det går inte alltid bra. En hane och en hona hålls inte tillsammans, och små djur hålls inte tillsammans med stora.

TEMPERATUR

Solplatsen ska ha en yttemperatur på 52-57 °C, mätt med en infraröd termometer. Den varma sidan är 32-35 °C och den svala sidan 24-29 °C. På natten släcks ljus och värme, så att temperaturen sjunker till 20-23 °C. Använd halogenspotar eller glödlampor, gärna flera tätt tillsammans, så att ett vuxet djur värms jämnt över hela kroppen. Keramiska värmeelement och värmemattor är för svaga för solplatsen.

Solplatsen ska ligga i ena änden, så att djuret kan välja mellan varmt och svalt. Sitter djuret mörkt och slött under lampan hela dagen, eller äter det inte, är solplatsen för kall. Det är inte dokumenterat om arten övervintrar i naturen. Djuret hålls aktivt, matat och uppvärmt hela året. De nära besläktade tegu-arterna övervintrar, och hos dem följer parningen efter vilan.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara 70-80 %. Håll botten fuktig men inte geggig genom att vattna den varje vecka, och spraya terrariet dagligen. Den varma änden ska vara torr och luftig, medan gömlådan med fuktig sphagnum och den djupa botten ger de fuktiga platserna. Mät med två hygrometrar, en i varje ände. Djuret ska alltid ha friskt dricksvatten i en stor, låg skål, som byts dagligen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Salvator duseni är dagaktiv och behöver starkt ljus och UVB 12-14 timmar om dagen. Utöver värmelamporna ska terrariet ha kraftigt dagsljus, och direkt sol i en säkrad utomhusbur är ett bra tillskott när vädret tillåter.

Tegu-arter hör till Ferguson-zon 3. Använd ett T5 HO-rör på 10-14 % i en armatur med reflektor över solplatsen, så att röret täcker ungefär halva terrariets längd. Målet är ett UV-index på 3-4 på solplatsen och lägre på andra ställen. Utan nät är avståndet mellan rör och rygg typiskt 43-55 cm beroende på röret; nät tar en del av UVB-strålningen, och då ska avståndet vara kortare. Rören förlorar effekt och byts enligt tillverkarens anvisningar. Utan UVB får djuret brist på D-vitamin och skelettsjukdom.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Tegu-arter är allätare, och kosten hos *Salvator duseni* består av växter, ryggradslösa djur och små ryggradsdjur. Utfodringen följer reglerna för de nära besläktade tegu-arterna. Vuxna djur får omkring 60 % animalisk föda, 30 % grönsaker och 10 % frukt. Ungar under det första året får omkring 90 % animalisk föda, mest insekter, och 10 % grönt. Frukt ges sparsamt, eftersom djuret lätt blir fett.

Ungar upp till 6 månader matas 5 gånger i veckan, 7-12 månader 4 gånger, 1-2 år 3 gånger och vuxna 2 gånger i veckan. Portionen är ungefär lika stor som djurets skalle, och hela bytesdjur ska vara något mindre än skallen, eftersom djuret inte tuggar maten.

Ge kackerlackor, syrsor, gräshoppor, mjölmask, daggmaskar och sniglar, kycklingar, vaktlar, möss, råttor, hela fiskar och räkor. Hela bytesdjur är bättre än kött, eftersom de innehåller kalk. Malet kött och insekter pudras med kalk och multivitamin. Ägg och fisk ges kokta: rå äggvita innehåller avidin, som hindrar upptaget av biotin, och en del fiskar innehåller tiaminas, som bryter ner vitamin B1. Grönt är maskros, grönkål och andra kålsorter, morot, squash och pumpa. Ge aldrig avokado, lök, spenat, sallad, broccoli eller aubergine.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Tegu-arter är intelligenta, nyfikna och kan bli tama, men *Salvator duseni* är ett vilt djur, och dess temperament i fångenskap är inte beskrivet. Otama djur försvarar sig med bett och slag med svansen, och ett vuxet djur har ett kraftigt bett och vassa klor. Djuret tämjs med lugn och regelbunden hantering från ung ålder. Närma dig från sidan och inte uppifrån, och rör aldrig djuret medan det sitter i sitt gömställe.

När tegu-arter är ett och ett halvt till två år gamla går de igenom en period på några månader då de är försvarsberedda och hetsiga, även om de tidigare var tama. Ge dem ro och utrymme. Tvätta händerna efter kontakt med djuret och terrariet, eftersom *Salmonella* är vanligt hos kräldjur.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könsskillnader, könsmognad och ålder eller storlek vid första avel är inte dokumenterade för arten. Hos de nära besläktade *Salvator merianae* och *Salvator rufescens* är hanarna betydligt större än honorna och får stora kinder, och djuren är könsmogna vid omkring 3 års ålder.

PARNING

Parningen är inte beskriven för arten. Hos de nära besläktade tegu-arterna sker den på våren efter vintervilan. Hanen och honan hålls åtskilda utanför parningstiden och sätts ihop under uppsikt när de är vakna och äter igen.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg; en kull är på omkring 36. Antalet kullar per år är inte dokumenterat för arten. Hos *Salvator merianae* läggs äggen i ett bo av torrt gräs, kvistar och löv i marken, så en hona behöver ett djupt, fuktigt grävlager, torrt boningsmaterial och ro.

INKUBATION

Kläcknings- och ruvningstid och temperatur är inte dokumenterade för arten, så uppgifterna är lånade från *Salvator merianae*. Äggen kläcks efter 40-75 dagar, och en stabil temperatur omkring 29 °C ger flest kläckta ägg och de största ungarna.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Uppfödning av arten är inte beskriven. Ungarna av de besläktade tegu-arterna växer snabbt och behöver insekter och små bytesdjur, kalk, UVB och rikligt med värme. Håll dem åtskilda efter storlek, eftersom stora djur kan äta små.

Hälsa och vanliga misstag

Hälsoproblemen är inte beskrivna för arten. Hos tegu-arter beror de flesta problem på fel i skötseln:

- Metabolisk skelettsjukdom vid för lite kalk, D-vitamin eller UVB.
- Övervikt vid för mycket fett kött och frukt och för lite rörelse. Väg djuret regelbundet.
- Luftvägsinfektioner vid för låg temperatur eller en botten som ständigt är våt.
- Brännskador om djuret kan nå värmelamporna. Skydda dem.
- Inälvsmask och andra parasiter, framför allt hos vildfångade djur. Nya djur bör sättas i karantän och få ett avföringsprov undersökt.
- Äggläggningsbesvär hos honor utan en lämplig plats att gräva på.

Djuret ska till en veterinär med erfarenhet av kräldjur om det går ner i vikt, slutar äta, andas med öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.